

Urban Governance Indicators Based on Islamic Principles

ARTICLE INFO

Article Type

Analytic Review

Authors

Ghandehari M.¹ MA

Andalib A.^{1*} PhD

Zarabadi Z.S.S.¹ PhD

How to cite this article

Ghandehari M, Andalib A, Zarabadi ZSS. Urban Governance Indicators Based on Islamic Principles. Geographical Researches. 2024;39(3):329-337.

ABSTRACT

Aims The purpose of this article is to present an analytical framework for urban governance indicators based on the principles of Islam. Islamic principles constitute a comprehensive and extensive value system that determines laws and regulations for individual behavior and social order. Urban governance, as a multidimensional concept encompassing economic, social, and political aspects, significantly influences urban management and is manifested within legal and regulatory frameworks, institutional and managerial structures, and urban plans and programs.

Conclusion The current indicators of urban governance implemented in cities of Iran are derived from global governance indicators and would be so useful based on the implementing according to the principles of the Islamic worldview. The Islamic worldview encompasses principles of monotheism (unity and coherence in urban management and governance), prophethood (guiding the city and its inhabitants towards perfection), resurrection (having environments with strong religious influences), divine justice (social justice and fair distribution of resources and facilities in cities), and imamate (leadership and urban management based on Islamic values and ethics with reliance on religious democracy).

Keywords Principles of Islamic Religion; Urban Governance; Religious Democracy

CITATION LINKS

[Ali & Shah, 2021] Integration of Islamic principles in the planning and designing of urban public ...; [Alipour Koohi *et al.*, 2023] Formulating the conceptual framework of the "right to the city" theory by exploring Lefebvre's ...; [Arif Kamal *et al.*, 2023] Islamic principles as a design framework for urban system: Environmental concern and sustainable ...; [Ayati *et al.*, 2016] Analyzing the effect of urban physical factors on religious tourism development (case study ...; [Azami *et al.*, 2019] Conceptualizing justice and evaluating substantive justice in urban development plans: Explication of criteria and suggesting ...; [Barakpour & Asadi, 2022] Areas of transition to integrated urban management in Iran, with emphasizing the duties, functions and competencies of the city council and ...; [Biswas *et al.*, 2019] A good-governance framework for urban ...; [Bolkhari Ghehi, 2020] Concept of beauty and beautiful in Avesta and Pahlavi's ...; [Dadashpour & Rostami, 2012] Investigation and analysis of urban public services distribution from the perspective of spatial equity: The case of Yasuj ...; [Feirahi, 2023] Political system and state in ...; [Fukuyama, 2013] What is ...; [Hajiani *et al.*, 2012] Social confidence in urban management and the factors ...; [Hoch *et al.*, 2000] The practice of local government ...; [Kaufmann *et al.*, 2011] The worldwide governance indicators: Methodology and analytical ...; [Khatam *et al.*, 2021] A study of urban governance with a focus on Islamic political ...; [Khatibi Kooshkak, 2007] Shia ...; [Leftwich, 1993] Governance, democracy and development in the Third ...; [Malekshahi & Vakili, 2017] Investigation of public services distribution based on social justice (case study: Saqqez ...; [Malekshahi *et al.*, 2021] Investigating the impact of political development on good governance based on the statement of the second step of the Islamic ...; [Mankdim, 2001] Explanation of the five ...; [Mohammadi & Naderi, 2018] The nature and pillars of the Islamic state in the view of Hazrat Ayatollah ...; [Pakravan, 2020] The effect of good governance indices on the index of global economic competitiveness: An inter-country analysis ...; [Pieterse, 2022] Corporate power, urban governance and urban ...; [Rahnamaee & Keshavarz, 2010] Examining the model of good governance and the role of the government in the management and administration of the affairs of cities ...; [Rajabi & Khastoo, 2019] Realization of good urban governance with emphasis on the concept of spatial and social justice (case example: Rasht ...; [Rotberg, 2014] Good governance means performance and ...; [Sadeghi & Bagherzadeh, 2019] Enhancement of environmental security in the religious cities through analysis and zoning of the assets attractiveness, case study: Mashhad ...; [Safarkhani, 2014] Designing an ideal Iranian-Islamic city with a social approach and looking at the utopia of Farabi and Mulla ...; [Sharifian *et al.*, 2017] An analysis of "city" and "urbanization" concept according to Quran's ...; [Sztompka, 2000] Trust: A sociological theory (Cambridge cultural social ...; [Teisman *et al.*, 2009] Managing complex governance ...; [Vafadar *et al.*, 2018] The function of Tawheed in urban ...; [Yazdi, 2005] Education of ...;

¹Department of Urban Planning, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Art, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

*Correspondence

Address: Ibn Sina Building, Islamic Azad University, Shohdaye Hesarek Boulevard, University Square, Tehran, Iran. Postal Code: 1477893855
Phone: +98 (21) 44868540
Fax: -
a.andalib@srbiau.ac.ir

Article History

Received: July 23, 2024

Accepted: August 28, 2024

ePublished: September 30, 2024

شاخص‌های حکمروایی شهری بر اساس اصول دین اسلام

محمد قندهاری MA

گروه شهرسازی، دانشکده عمران، معماری و هنر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

علیرضا عندلیب* PhD

گروه شهرسازی، دانشکده عمران، معماری و هنر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

زهراسادات سعیده زرابادی PhD

گروه شهرسازی، دانشکده عمران، معماری و هنر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: این مقاله تلاش دارد تا یک چارچوب تحلیلی برای شاخص‌های حکمروایی شهری بر اساس اصول دین اسلام ارائه دهد. اصول اسلامی یک سیستم ارزشی گسترده و جامع است که قوانین و دستوراتی را برای رفتار افراد و نظم اجتماعی تعیین می‌کند. حکمروایی شهری نیز به عنوان یک مفهوم چندبُعدی شامل جوانب اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است که در مدیریت شهرها موثر است و در چارچوب قانونی و حقوقی، تشکیلات نهادی و مدیریتی و طرح‌ها و برنامه‌های شهری نمود می‌یابد.

نتیجه‌گیری: شاخص‌های جاری حکمروایی شهری در ایران برگرفته از شاخص‌های حکمروایی جهانی است و در صورت تبیین بر اساس جهان‌بینی اسلامی که شامل اصول توحید (وحدت و یکپارچگی در مدیریت و حکمروایی شهری)، نبوت (هدایت شهر و شهروندان به سوی کمال)، معاد (برخورداری از محیط‌هایی با تأثیرات مذهبی قوی)، عدل (عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه منابع و امکانات در شهرها) و امامت (رهبری و مدیریت شهری بر اساس ارزش‌های انسانی و اخلاق اسلامی با تکیه بر مردم‌سالاری دینی) می‌تواند بسیار مثمر ثمر واقع شود.

کلیدواژگان: اصول دین اسلام، حکمروایی شهری، مردم‌سالاری دینی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۷

*نویسنده مسئول: a.andalib@srbiau.ac.ir

مقدمه

پیش از این، معنای حکمرانی به اعمال قدرت سیاسی برای اداره امور یک ملت محدود می‌شد [Leftwich, 1993]. تقریباً پس از دو دهه، یک تعریف کلی‌تر و واضح‌تر پدیدار شد که بیان می‌کند حکمرانی توانایی یک مقام حاکم برای ایجاد و اجرای قوانین به منظور ارائه خدمات عمومی است [Fukuyama, 2013]. در واقع، حکمروایی شهری یک مفهوم چندبُعدی است که شامل سیاست‌ها، فرآیندها و نهادهایی است که به توسعه و مدیریت شهرها کمک می‌کند. حکمروایی شهری به عنوان مفهوم چندبُعدی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مدیریت شهرها، تأثیرگذاری بسیاری در زندگی شهروندان و توسعه پایدار دارد [Khatam et al., 2021]. تدوین چارچوب‌های تحلیلی و شاخص‌های مرتبط حایز اهمیت است، تا به شهرها کمک کند تا با استفاده از اصول حکمروایی صحیح به رشد

اقتصادی، سرمایه انسانی و همبستگی اجتماعی بهتر دست یابند [Biswas et al., 2019].

حکمروایی شهری به ساختارها و فرآیندهایی اشاره دارد که برای اطمینان از مسئولیت‌پذیری، شفافیت، پاسخ‌گویی، حاکمیت قانون، پایداری، انصاف و مشارکت گسترده طراحی شده‌اند. این امر شامل ساختارهای رسمی و غیررسمی است که دولت و نهادهای مربوطه در آن همکاری می‌کنند تا مناطق شهری را مدیریت نمایند. بانک جهانی در سال ۱۳۹۹ شاخص‌های حکمروایی جهانی برای ارزیابی الگوهای گسترده در ادراکات حکمروایی در کشورها را معرفی کرده است که عبارتند از صدا و حسابرسی شامل درجه توانایی شهروندان در بیان نظرات و نیز پاسخ‌گویی حکومت به مطالبات آنها؛ پایداری سیاسی و عدم خشونت که بیانگر این است که چقدر شهر در برابر اضطراب‌ها و ناپایداری‌های سیاسی مقاوم است و از خشونت میان شهروندان جلوگیری می‌کند؛ کارآمدی دولت برای بیان اینکه دولت چقدر توانایی دارد برنامه‌ها و سیاست‌های خود را به عمل بیاورد و خدمات عمومی را به شهروندان فراهم کند؛ کیفیت تنظیمی برای بیان اینکه کیفیت قوانین و مقررات حاکم بر شهر چگونه است و اینکه آیا آنها به طور عادلانه و موثر اجرا می‌شوند یا خیر؛ قانون و نظم شامل حفظ نظم، امنیت و رعایت قوانین در شهر و در آخر کنترل فساد که نشان می‌دهد چه میزان فساد در حکومت و مدیریت شهری وجود دارد و آیا تدابیری برای پیشگیری از آن اتخاذ شده است یا خیر [Kaufmann et al., 2011; Pakravan, 2020].

حکمروایی شهری به چارچوبی نیاز دارد که حقوق و تعهدات شهروندان و نهادهای شهری را تعیین کند و رفتارها و فعالیت‌ها را تنظیم نماید. این چارچوب باید حاوی قوانین و مقرراتی باشد که شهرداری و نهادهای مرتبط را در انجام وظایفشان راهنمایی کند. قوانین باید شفافیت، عدالت و مشارکت شهروندان را در فرآیندهای تصمیم‌گیری شهری تضمین کنند [Pieterse, 2022]. همچنین، برای حکمروایی شهری قوی، نیاز به تشکیلات نهادی و مدیریتی مناسب است که برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت و خدمات شهری را ارائه کنند. این تشکیلات باید شفاف، کارآمد و حسابرس باشند و به سمت ایجاد سیاست‌ها و برنامه‌های شهری پیشروی کنند. ساختارها و فرآیندهای مناسب نیز برای تسهیل اجرای سیاست‌ها اهمیت دارند. تشکیلات نهادی و مدیریتی باید مسئولیت‌ها و وظایف مختلف خود را به‌درستی بر عهده بگیرند و به شهروندان خدمات مناسبی ارائه دهند [Teisman et al., 2009]. علاوه بر آن، طرح‌ها و برنامه‌ها نیز باید با رعایت قوانین و با مشارکت شهروندان و تشکیلات نهادی، اجرا و نظارت شوند. آنها باید به عنوان راهنمایی استراتژیک عمل کنند و اهداف و سیاست‌های توسعه و بهبود شهر را تعیین کنند. طرح‌ها و برنامه‌ها باید با فرآیندهای شفاف و مشارکتی تدوین شده و در اجرا و نظارت بر آنها، پایداری و شفافیت حاکم باشد [Hoch et al., 2000]. این سه مورد یعنی چارچوب حقوقی و قانونی، تشکیلات و نهادهای مدیریتی و طرح‌ها و برنامه‌ها با یکدیگر تعامل داشته و بهبود هر یک از آنها می‌تواند به بهبود حکمروایی شهری

"دولت دینی یا دولت اسلامی" بر اساس اراده الهی و متون دینی، حاکمیت و اهداف دولت را تعریف می‌کند. در این نوع دولت، قانون، بر اساس آموزه‌های دینی است. دولت اسلامی مهم‌ترین گام در تحقق اهداف انقلاب اسلامی که شامل نهادها و کارگزاران است و اسلامی‌بودن آن به عملکرد و جهت‌گیری آن بستگی دارد. مردم، کارگزاران و نهادها ارکان اصلی دولت اسلامی هستند و اساس آن بر صیانت از رای و انتخاب مردم و رعایت اعتقادات و اخلاق اسلامی است [Mohammadi & Naderi, 2018]. "حکمروایی متعالی" ممکن است در کشورها یا جوامعی وجود داشته باشد که دین معینی به عنوان مبنای حکومت و قوانین دارند. در این نوع حکومت، قوانین و تصمیمات باید با اصول دینی سازگار باشند و حاکمان باید به عنوان نمایندگان خدا در زمینه‌های سیاسی و اجتماعی عمل کنند. مهم‌ترین ویژگی حکمرانی متعالی این است که دین به عنوان اصلی‌ترین منبع قوانین و تصمیمات در کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد و حاکمان بر اساس اصول دینی و اخلاقی عمل می‌کنند.

در خصوص شکل‌گیری "شهر" در تمدن انسانی نیز باید اشاره داشت که شهر همواره بیانگر ایدئولوژی و جهان‌بینی حاکم بر آن جوامع بوده است. در قرآن کریم واژگان متعددی در ارتباط با سکونتگاه انسانی به کار رفته است از جمله قریه، بلد، ارض و دار. اما مهم‌ترین و جامع‌ترین مفاهیم مدینه است که به معنای مکانی است که در آن، امور با تنظیم و تدبیر، اقامه و برپا می‌شوند. مدینه یا شهر نقطه‌ای از زمین است که حاکمیت الله بر مبنای پیام و تشریع او و به دست جانشین او محقق می‌گردد. شهر حاصل واکنش ۵ عامل آسمان، زمین، وحی، ولی و امت است [Sharifian et al., 2017]. "حکمرانی متعالی یا اسلامی در شهرها" به منظور ساخت تمدن نوین اسلامی با مشارکت مردم و حکومت اسلامی ترسیم می‌شود. این حکومت متعالی به ویژگی‌هایی مانند مشارکت مردم در خدمت‌رسانی، افزایش عدالت، تقویت اخلاق و معنویت در جامعه تاکید می‌کند. حاکمیت موثر بر جامعه بر اساس حکمرانی صالح عادلانه، از اهمیت بالایی برخوردار است [Malekshahi et al., 2021]. این نوع حکمرانی به معنای حکمرانی و مدیریتی است که در آن، مدیریت یک شهر به صورت سنجیده، کارآمد، در چارچوب قانون و احکام اسلام و تصمیم‌گیری منطقی و عادلانه همراه با مشارکت عمومی و اجتماعی آحاد جامعه در قالب مردم‌سالاری دینی صورت می‌گیرد. در واقع در حکمروایی اسلامی جایی برای مردم‌سالاری به عنوان تعیین سرنوشت اساسی جامعه وجود دارد که با مشارکت مردم و مشورت آنها از اهمیت برخوردار است. مردم‌سالاری دینی ابزاری است در دست ولی فقیه برای اجرای قوانین اسلامی [Yazdi, 2005]. به عبارت دیگر مردم‌سالاری دینی یا مردم‌سالاری اسلامی شیوه‌ای از زندگی سیاسی مسلمانان در جهان مدرن است که منجر بر مشروعیت الهی مردمی حکومت می‌شود.

مطابق با آنچه تا بدین جا بحث شد، حکمروایی در شهر اسلامی یک فرآیند پویا است که همواره خود را با نیازهای زمان و مکان و اهل

منجر شود [Rotberg, 2014]. در این چارچوب، شاخص‌های حکمرانی شهری بر اساس اصول دین اسلام می‌تواند یک رویکرد جامع و اخلاقی برای مدیریت شهرها و تعامل چارچوب حقوقی و قانونی، تشکیلات و نهادهای مدیریتی و طرح‌ها و برنامه‌ها ارایه دهد. اصول اسلام در زمینه عدالت، شفافیت، مسئولیت‌پذیری و مشارکت عمومی می‌تواند به عنوان مبنایی برای ارزیابی و بهبود حکمرانی شهری مورد استفاده قرار گیرد.

بسیاری از سیستم‌های حکمروایی شهری به اصلاحات اساسی نیاز دارند. چرا که در آنها ناسازگاری، تمرکز منابع، ضعف ظرفیت و همکاری ناکافی با شهروندان و سایر نهادهای کلیدی وجود دارد. توسعه شهری پایدار نیازمند توانمندسازی سیستم‌های حکمروایی شهری است. در سال‌های اخیر، مطالعه حکمروایی شهری بر اساس اصول و قواعد دین اسلام به عنوان یک رویکرد جدید در مدیریت شهری رخ نموده است. اصول دین اسلام شامل توحید، نبوت، معاد، عدل و امامت هستند و هدف آنها تنظیم رفتار بر اساس ارزش‌ها و اخلاق اسلامی است. هدف این مطالعه، ارایه چارچوب تحلیلی برای شاخص‌های حکمروایی شهری بر اساس اصول دین اسلام بوده و با استفاده از معیارهای مشخص، حکمروایی شهری را بر اساس این اصول ارزیابی کرده است.

اصول دین اسلام و حکمروایی شهری متعالی

دین اسلام یکی از بزرگ‌ترین دین‌های جهان است که توسط پیامبر اسلام محمد (ص) در قرن هفتم در عربستان بنیان‌گذاری شد. اسلام به معنای تسلیم و تابعیت از خداوند یکتا است. اسلام اصول و اختیارات اساسی دینی را در قرآن اعلام می‌کند. اصول اسلام در توحید به معنای باور به خدای یکتا، توحید در عبادت، توحید در اطاعت، توحید در تشریح (قانون‌گذاری) و توحید در حاکمیت، نبوت به معنی باور به فردی برگزیده از سمت خداوند به عنوان پیامبر برای هدایت انسان‌ها و باور به حضرت محمد (ص) به عنوان خاتم‌الانبیا و معاد به معنی اعتقاد به زنده‌شدن مردگان و زندگی پس از مرگ دسته‌بندی می‌شوند [Yazdi, 2005]. اسلام همچنین اصول اخلاقی و رهنمودهای رفتاری را ارایه می‌دهد که بر اساس اعمال دینی زندگی روزمره مسلمانان را تنظیم می‌کند. منابع اسلامی شامل قرآن و سنت پیامبر اسلام و ائمه است.

"اسلام" شامل دو مذهب شیعه و سنی است که در برخی مسایل اعتقادی و احکام با یکدیگر تفاوت دارند. از دید شیعه، اصول دین اسلام علاوه بر سه رکن توحید، نبوت و معاد، عدل [Mankdim, 2001] باور به دادگری و شایستگی خداوند که به هیچ کس ستم نمی‌کند و هر چیزی را در جای خود قرار می‌دهد و با هر موجودی چنانچه شایسته آن است رفتار می‌کند و امامت به معنی باور به جانشینی پیامبر و امامان منصب خلافت که از جانب خداوند منصوب شده‌اند که از امام علی (ع) تا امام حجت بن الحسن (ع) ۱۲ امام را شامل می‌شوند [Khatibi Kooshkak, 2007]. در زمان غیبت امام زمان حکومت جامعه مسلمان به عهده فقیه جامع‌الشرایط است [Feirahi, 2023].

راهنمایی در تعاملات اجتماعی و طراحی شهر مورد استفاده قرار بگیرند [Arif Kamal et al., 2023].

عدل به معنای برابری، انصاف و اجتناب از تبعیض است. عدالت اجتماعی، توزیع عادلانه منابع و خدمات و تضمین حقوق همه شهروندان از جمله مبانی اساسی این اصل هستند. در حکمروایی شهری، عدل به معنای برقراری توازن و انصاف در ارایه خدمات عمومی، توزیع فرصت‌ها و منابع، و تصمیم‌گیری‌های شفاف و عادلانه است. در حکمروایی شهری، این اصل به این معنا است که دولت محلی باید برابری فرصت‌ها و اجتناب از تبعیض‌های اجتماعی را تضمین کند. همچنین، توزیع منابع، ارایه خدمات عادلانه به تمام اقشار جامعه و رعایت حقوق شهروندان نیز بر مبنای اصل عدل قرار می‌گیرد [Azami et al., 2019]. این اصل باعث می‌شود تا همه افراد جامعه، بدون توجه به موقعیت اجتماعی، اقتصادی یا فرهنگی‌شان، از حقوق و امکانات برابر برخوردار باشند.

امامت در حکمروایی شهری به معنای رهبری است. اصل امامت، به معنای رهبری دینی و سیاسی جامعه توسط امامان معصوم، نقش مهمی در تعیین سیاست‌ها و راهبردهای حکمروایی شهری دارد. امامان به عنوان رهبران معنوی و سیاسی، راهنمایی‌هایی برای مدیریت صحیح و عادلانه جامعه ارایه داده‌اند. در حکمروایی شهری، اصل امامت به معنای وجود رهبری آگاه، عادل و مسئولیت‌پذیر است که بتواند جامعه را به سوی پیشرفت و توسعه هدایت کند. این اصل باعث می‌شود تا تصمیم‌گیری‌های شهری بر اساس مشورت، خرد جمعی و رعایت مصلحت عمومی انجام شود. مسئولان باید با تبیین ارزش‌های اسلامی، جامعه را به خیر و احسان هدایت کنند. این حکمروایی بر مبنای ارزش‌های انسانی و اخلاق اسلامی، با مشارکت شهروندان، به ایجاد شهری عدالت‌مند و پایدار تمرکز دارد [Alipour Koochi et al., 2023]. اهمیت‌دادن به مردم‌سالاری لازمه امامت‌باوری در حکمروایی شهری است.

حکمروایی شهری باید بر اصول و ارزش‌های اسلامی مبتنی باشد و به خدمت به مردم، عدالت اجتماعی و رفاه جامعه متعهد باشد. این اصول باید در تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های حکمروایی شهری مد نظر قرار گیرند تا به توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی شهروندان منجر شوند. حکمروایی شهری بر اساس اصول توحید (وحدت و یکپارچگی در مدیریت و حکمروایی شهری)، نبوت (هدایت شهر و شهروندان به سوی کمال)، معاد (برخورداری از محیط‌هایی با تأثیرات مذهبی قوی)، عدل (عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه منابع و امکانات در شهرها) و امامت (مدیریت شهری بر اساس ارزش‌های انسانی و اخلاق اسلامی با تکیه بر مردم‌سالاری دینی) به معنای ایجاد یک نظام مدیریتی بوده و در آن عدالت، انصاف، مسئولیت‌پذیری و خدمت به مردم در اولویت قرار گیرد. این اصول می‌توانند به ایجاد شهرهایی منجر شوند که در آنها همه شهروندان از حقوق و امکانات برابر برخوردار باشند و زندگی با کیفیت و مطلوبی را تجربه کنند.

خود و با استناد به مفاهیم، اصول و ارزش‌های اسلامی تطبیق می‌دهد. این حکمروایی می‌بایستی از مبانی، ارکان، صفات و نمونه‌های آن از قرآن و سیره پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) استخراج و استنتاج شود. غیرمسلمانان نیز می‌توانند در شهرها و سرزمین‌های خود، با در نظرگرفتن دانش و تجلی اصول اسلامی، حکمروایی شهری اسلامی خود را بنا نهند.

ارتباط اصول دین اسلام با حکمروایی شهری

همان‌طور که پیش از این ذکر شد، اصول دین اسلام شامل توحید، نبوت، معاد، عدل و امامت است.

اصل توحید، به معنای یگانگی خداوند، تأکید بر وحدت و هماهنگی در جامعه دارد. در حکمروایی شهری، این اصل به ایجاد وحدت و انسجام میان شهروندان کمک می‌کند. حکمروایی بر اساس توحید، به معنای پرهیز از تبعیض، تفرقه و اختلافات بی‌اساس است. همچنین، توحید به معنای اطاعت از قوانین الهی و پیروی از ارزش‌های اخلاقی در مدیریت شهری است. این اصل باعث می‌شود تا مدیران شهری، تصمیمات خود را بر اساس عدالت، انصاف و رعایت حقوق همه افراد جامعه اتخاذ کنند. ایمان به توحید در حکمروایی شهری، به وحدت و هماهنگی جامعه کمک می‌کند. افراد باور به یک خدای واحد دارند و با ارزش‌های مشترکی فعالیت می‌کنند. این ایمان باعث تقویت همبستگی اجتماعی، تعاملات مثبت و همکاری در جامعه می‌شود. اهدافی که توسط خداوند تعیین شده است، مسیر مشترکی را برای افراد تشکیل می‌دهد [Vafadar et al., 2018].

اصل نبوت، به معنای باور به پیامبران و آموزه‌های آنها، راهنمایی‌هایی برای حکمروایی عادلانه و کارآمد ارایه می‌دهد. پیامبران به عنوان الگوهای اخلاقی و رهبران معنوی، اصولی را برای زندگی اجتماعی و حکمروایی معرفی کرده‌اند که می‌تواند در مدیریت شهری به کار گرفته شود. این اصول شامل عدالت، رحمت، صداقت و خدمت به مردم است. مدیران شهری می‌توانند با الگوگیری از رفتار و سیره پیامبران، جامعه‌ای منسجم و اخلاق‌مدار ایجاد کنند. ایمان به نبوت و رسالت پیامبران الهی مقتضی می‌کند که در حکمروایی شهری، مقامات حاکم بر مردم به عنوان رهنما و راهبران از ارزش‌های اخلاقی و اصول اسلامی برای رسیدن به رفاه و آرامش جامعه استفاده نمایند. این ارزش‌ها و اصول شامل عدالت، تقوا، اخلاق، تعاون و حقوق بشری در تصمیم‌گیری و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌ها است [Arif Kamal et al., 2023; Ali & Shah, 2021].

ایمان به معاد در حکمروایی شهری تأثیراتی بر رفتارها و تعاملات اجتماعی دارد. افرادی که به این اعتقاد پایبند هستند، ارزش‌های اخلاقی و عدالت را در زندگی دنیوی مهم می‌دانند. محیط‌های مذهبی قوی در شهرها می‌توانند این باور را تقویت کنند و تأثیراتی بر رفتار شهروندان، ساختارهای اجتماعی، سیاست‌ها و فضاهای شهری داشته باشند. اعتقادات معادباوری می‌توانند به عنوان

اصل توحید: وحدت و یکپارچگی در مدیریت و حکمروایی شهری

مطالعات مختلف در دهه‌های اخیر درباره ابعاد نهادی، مالی و کارکردی مدیریت شهری ایران و همچنین ساختارهای هماهنگی و یکپارچگی بین سازمانی و ارزیابی کلی ساختارهای متناسب برای تحقق یکپارچگی در مدیریت شهرهای کشور را واکاوی کرده و به این نتیجه رسیدند که مسئولیت‌ها و اختیارات سازمان‌های دولتی و عمومی با یکدیگر تداخل داشته و در ارائه خدمات شهری ناهماهنگی وجود دارد. همچنین گستره وظایف و اختیارات نهادهای محلی محدود است و مشکلاتی نظیر ناپایداری منابع مالی، اغتشاش قلمرویی و مشکلات دیگر در نظام مدیریت محلی موجود است [Barakpour & Asadi, 2022]. برک‌پور و /اسدی بیان کرده‌اند که یکپارچگی و وحدت موجب بهبود هماهنگی بین نهادهای مختلف می‌شود، که این امر می‌تواند منجر به بهبود کارایی و اثربخشی در ارائه خدمات شهری شود.

وقتی نهادهای شهری به صورت یکپارچه عمل می‌کنند، شهروندان احساس تعلق بیشتری به جامعه خود دارند و در فعالیت‌های شهری بیشتر مشارکت می‌کنند. این مشارکت می‌تواند به بهبود تصمیم‌گیری‌های شهری منجر شود. با ایجاد یکپارچگی و وحدت، تضادها و اختلافات بین نهادها و سازمان‌های مختلف کاهش می‌یابد. این امر می‌تواند به کاهش زمان و هزینه‌های مربوط به حل اختلافات کمک کند. وقتی مردم مشاهده می‌کنند که نهادهای شهری به صورت هماهنگ و منسجم عمل می‌کنند، اعتماد آنها به سیستم حکمروایی شهری افزایش می‌یابد. این اعتماد می‌تواند به بهبود همکاری و تعامل بین شهروندان و نهادهای دولتی منجر شود. یکی از مهم‌ترین راهکارها برای ایجاد یکپارچگی و وحدت ایجاد سیستم‌های اطلاعاتی مشترک بین نهادهای مختلف شهری است. این سیستم‌ها می‌توانند به تبادل اطلاعات و هماهنگی بین نهادها کمک کنند. برای ایجاد یکپارچگی و وحدت، لازم است که هماهنگی بین نهادهای دولتی و غیردولتی تقویت شود. این امر می‌تواند از طریق ایجاد شوراهای کمیته‌های مشترک، تشکیل جلسات منظم و تدوین سیاست‌های مشترک تحقق یابد. فرهنگ سازمانی نقش مهمی در ایجاد یکپارچگی و وحدت دارد. ترویج فرهنگ مشارکت و همکاری در بین کارکنان و مدیران نهادهای شهری و برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک که به صورت یکپارچه و جامع انجام می‌شود، می‌تواند به تحقق اهداف حکمروایی شهری کمک کند. این امر نیازمند تدوین برنامه‌های جامع و همکاری بین نهادهای مختلف است. فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های مدیریت شهری هوشمند، در بهبود هماهنگی و یکپارچگی در حکمروایی شهری نقش بسزایی دارند. این فناوری‌ها می‌توانند به تحلیل داده‌ها، پیش‌بینی نیازها و بهینه‌سازی فرآیندها کمک کنند.

با وجود اهمیت یکپارچگی و وحدت در حکمروایی شهری، اجرای آن با چالش‌ها و موانعی همراه است. یکی از مهم‌ترین موانع در ایجاد یکپارچگی و وحدت، مقاومت در برابر تغییر است. نهادهای

مختلف ممکن است به دلیل حفظ منافع خود، در برابر تغییرات مقاومت کنند. نبود زیرساخت‌های مناسب برای تبادل اطلاعات و هماهنگی بین نهادهای مختلف می‌تواند مانعی برای ایجاد یکپارچگی و وحدت باشد. ایجاد یکپارچگی و وحدت نیازمند منابع مالی و انسانی کافی است و کمبود این منابع می‌تواند مانعی برای تحقق این هدف باشد. نبود سیاست‌های جامع و هماهنگ بین نهادهای مختلف می‌تواند به ایجاد تضادها و اختلافات منجر شود و در نتیجه مانع ایجاد یکپارچگی و وحدت گردد.

اصل معاد: برخورداری از محیط‌هایی با تأثیرات مذهبی قوی

مذهب می‌تواند به تقویت اصول اخلاقی و ارزش‌های انسانی در جامعه کمک کند. این ارزش‌ها می‌توانند در سیاست‌ها و برنامه‌های شهری تأثیرگذار باشند و به ایجاد یک محیط اجتماعی مثبت و اخلاقی منجر شوند. مذهب نقش مهمی در ایجاد همبستگی و مشارکت اجتماعی دارد. اعتقادات مذهبی می‌توانند مردم را به همکاری و تعامل بیشتر با یکدیگر تشویق کنند و این امر می‌تواند به بهبود حکمروایی شهری و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان منجر شود. معماری و طراحی شهری تحت تأثیر مذهب و نمادهای مذهبی قرار می‌گیرد. این تأثیرات می‌توانند در ساخت مساجد، کلیساها، معابد و دیگر اماکن مذهبی مشاهده شوند. این ساختمان‌ها نه تنها به عنوان اماکن عبادت، بلکه به عنوان نقاط مرکزی اجتماعی و فرهنگی نیز عمل می‌کنند.

نهادهای مذهبی می‌توانند نقش مهمی در ارائه خدمات اجتماعی، آموزشی و بهداشتی ایفا کنند. این نهادها می‌توانند به عنوان همکاران دولت محلی در ارائه خدمات عمومی عمل کنند و به بهبود رفاه اجتماعی کمک کنند. اعتقادات و ارزش‌های مذهبی می‌توانند بر سیاست‌گذاری عمومی و تصمیم‌گیری‌های شهری تأثیرگذار باشند. برای مثال، قوانین و مقررات مربوط به مسایل اخلاقی، اجتماعی و فرهنگی ممکن است تحت تأثیر اعتقادات مذهبی تدوین شوند.

تأثیرات مذهب علاوه بر بُعد مثبت از بُعد منفی نیز باید مورد بررسی قرار گیرد. مذهب می‌تواند به ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی کمک کند. این امر می‌تواند به افزایش تعامل و همکاری بین شهروندان و نهادهای شهری منجر شود. مذهب می‌تواند به حفظ و ترویج ارزش‌های فرهنگی و تاریخی کمک کند. این ارزش‌ها می‌توانند در شکل‌دهی به هویت شهری و تقویت احساس تعلق شهروندان به شهرشان نقش داشته باشند. مذهب می‌تواند به تقویت اصول اخلاقی در جامعه کمک کند. این اصول می‌توانند در سیاست‌ها و برنامه‌های شهری تأثیرگذار باشند و به ایجاد یک محیط اجتماعی مثبت و اخلاقی منجر شوند. نهادهای مذهبی قادرند نقش مهمی در حمایت از افراد آسیب‌پذیر و ارائه خدمات اجتماعی ایفا کنند. این نهادها می‌توانند به عنوان همکاران دولت محلی در ارائه خدمات عمومی عمل کنند و به بهبود رفاه اجتماعی کمک کنند. یکی از چالش‌های مهم در این زمینه، تضاد بین اصول مذهبی و سکولاریسم است. این تضاد می‌تواند به اختلافات و تنش‌های

هنوز چالش‌هایی وجود دارد. صفرخانی بر نیاز به هدفمندسازی، استفاده از اندیشمندان و نخبگان، مشارکت شهروندان و تعامل بین آنها و سیاست‌مداران برای حکمروایی خوب شهری تاکید کرده است [Safarkhani, 2014].

اصل امامت: رهبری و مدیریت شهری بر اساس ارزش‌های انسانی و اخلاق اسلامی با تکیه بر مردم‌سالاری دینی

از اجتماعات امروزی به عنوان اجتماعات اخلاقی نام می‌برند. سه مولفه اساسی برای اجتماع اخلاقی وجود دارد؛ مولفه اول اعتماد، مولفه دوم وفاداری و مولفه سوم عبارت است از اتحاد و اتفاق نظر. هر سه این مولفه‌ها جنبه‌ای عاطفی، احساسی و ارزشی دارند و واجد بار عقلانی، مبتنی بر سود و زیان و مبادله‌ای نیستند [Sztompka, 2000]. اعتماد از جنبه‌های مهم روابط انسانی و اجتماعی در میان افراد، گروه‌ها و نهادهای اجتماعی است و با تسهیل تعاملات اجتماعی و کنش‌های متقابل بین افراد و گروه‌های اجتماعی، نقش مهمی را در ایجاد نظم و همبستگی اجتماعی و نیز حفظ آنها بر عهده دارد. اعتماد از جنبه‌های مهم روابط انسانی و زمینه‌ساز همکاری میان افراد است [Hajiani et al., 2012].

در رهبری و مدیریت شهری بر اساس ارزش‌های انسانی و اخلاقی با تکیه بر مردم‌سالاری دینی در ایران، چالش‌هایی وجود دارد. این چالش‌ها شامل تعارض ارزش‌های دینی و مدیریتی، نبود توافق در مورد تعریف مردم‌سالاری دینی، نبود زیرساخت‌های لازم برای مردم‌سالاری دینی، نبود شفافیت در مدیریت شهری و کمبود توجه به نیازهای شهروندان است. برای پیاده‌سازی مردم‌سالاری دینی در مدیریت شهری، باید به این چالش‌ها توجه کرده و برای آنها راه حل‌های مناسبی را پیدا کرد. مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و تاثیر آنها در برنامه‌ریزی شهری، استفاده از ظرفیت‌های مردمی و شهروندمحوری در تمامی مراحل مدیریت شهری، اصلی‌ترین راه برای بهبود واقعیت مردم‌سالاری دینی است [Rahnamaee & Keshavarz, 2010].

اصل عدل: عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه منابع و امکانات در شهرها

توزیع عادلانه امکانات در شهر سبب افزایش کیفیت زندگی شده و در بلندمدت توسعه پایدار را به همراه خواهد داشت؛ بنابراین، روشن است که شکل‌گیری پایداری شهری در رسیدن به عدالت اجتماعی تحقق می‌یابد. امروزه بحث از عدالت اجتماعی در کانون مطالعات شهری در تمامی رشته‌های مرتبط قرار دارد. تحقق عدالت اجتماعی در شهرها در نهایت به رضایت شهروندان از شیوه زندگی خود منجر شده است و به ثبات سیاسی و اقتدار ملی کمک شایانی خواهد کرد. وجود نابرابری در توزیع خدمات و امکانات در محله‌های مختلف یک شهر پدیده‌ای جدید در هیچ یک از شهرهای جهان نیست [Dadashpour & Rostami, 2012]. نظام توزیع جمعیت در

اجتماعی منجر شود و فرآیند حکمروایی شهری را تحت تاثیر قرار دهد. در برخی موارد، ممکن است از مذهب به عنوان ابزاری برای توجیه تصمیمات سیاسی یا اقتصادی استفاده شود. این امر می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی به نهادهای شهری منجر شود و تاثیرات منفی بر حکمروایی شهری داشته باشد. در جوامعی که تنوع مذهبی بالا است، ممکن است تبعیض مذهبی و نابرابری در ارائه خدمات شهری وجود داشته باشد. این امر می‌تواند به کاهش همبستگی اجتماعی و افزایش تنش‌های مذهبی منجر شود.

برای بهره‌گیری از تاثیرات مثبت مذهب بر حکمروایی شهری، لازم است که سیاست‌ها و برنامه‌های شهری به گونه‌ای تدوین شوند که احترام به تنوع مذهبی و حقوق تمامی شهروندان را در نظر بگیرند. همچنین، نهادهای مذهبی می‌توانند به عنوان همکاران دولت محلی در ارائه خدمات عمومی و حمایت از افراد آسیب‌پذیر نقش مهمی ایفا کنند.

با توجه به مطالعات به عمل آمده توسط آیتی و همکاران [Ayati et al., 2016] و صادقی و باقرزاده [Sadeghi & Bagherzadeh, 2019] که به مطالعه شهرهای مذهبی ایران از جمله مشهد و شیراز پرداخته‌اند، محیط‌های با تاثیرات مذهبی قوی در شهرها می‌توانند بر حکمروایی شهری تاثیرگذار باشند مشروط بر اینکه خود شهر ماهیت مذهبی داشته باشد یا به عبارتی ظرفیت بسیار بالایی برای جذب گردشگران مذهبی داشته باشد که بتوانند تاثیرگذار بر توسعه اقتصادی و اجتماعی این شهرها باشند. همچنین، مدیریت شهری در این شهرها نیز می‌تواند تحت تاثیر مذهب قرار گیرد. از این رو، شناخته‌شدن یک شهر به عنوان شهری مذهبی با برخورداری از محیط‌های با تاثیرات مذهبی قوی می‌تواند نقش مهمی در حکمروایی شهری و توسعه شهرها داشته باشد [Sadeghi & Bagherzadeh, 2019].

اصل نبوت: هدایت شهر و شهروندان به سوی کمال

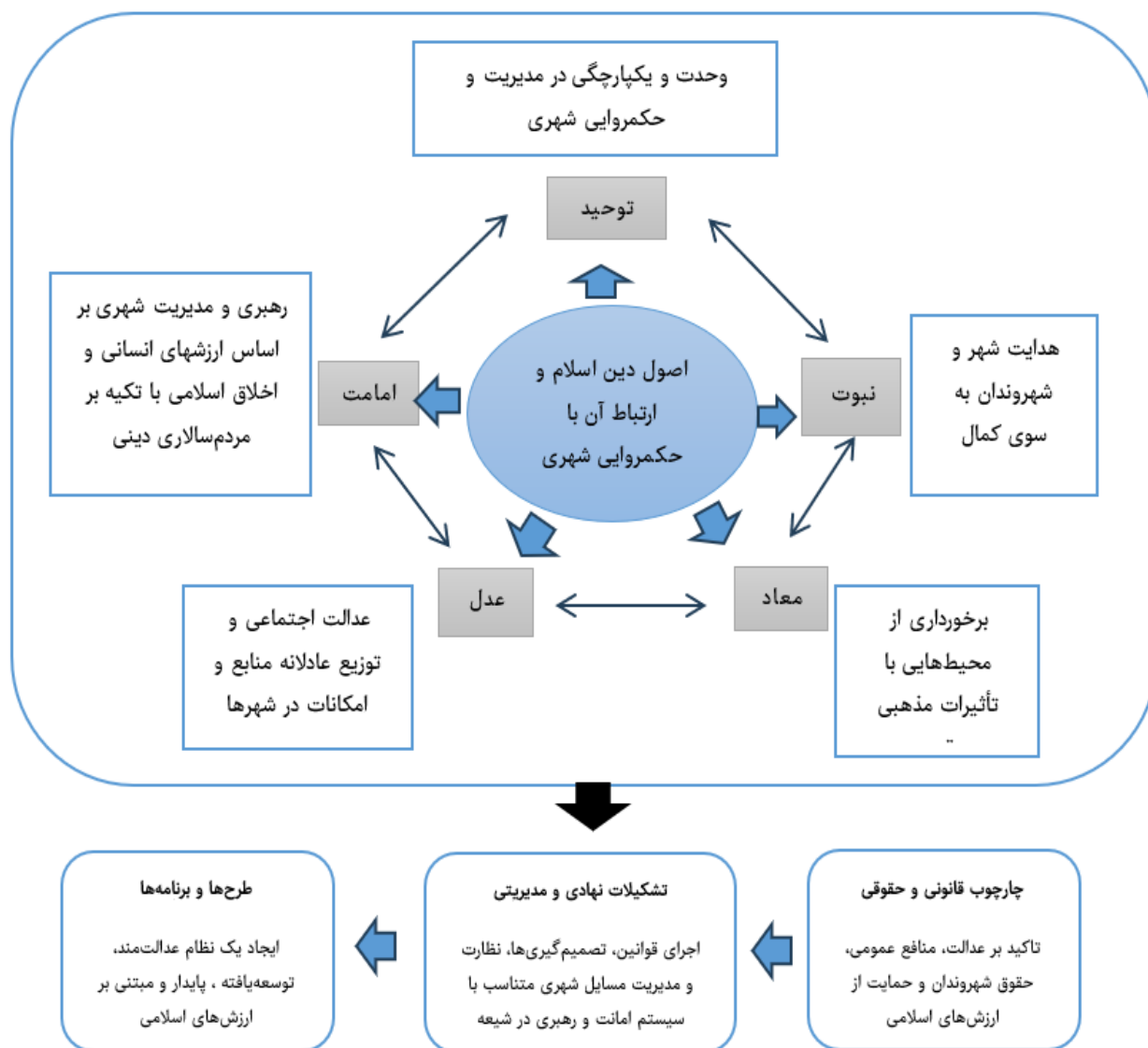
در جهان مدرن، تمرکز بر جنبه‌های مادی زندگی بیشتر است و از معنویت دوری می‌شود. اما در جست‌وجوی آرامش و سبک و سیاق یک زندگی آرام، اندیشمندان به شهر آرمانی معتقدند. اندیشمندان اسلامی با الهام از اسلام، شهری را معرفی کرده‌اند که به انسان کمک می‌کند به شادی و کمال دست یابد. شهر آرمانی اسلام، شهری جهان شمول است، به مکان یا زمان خاصی تعلق ندارد و صرفاً یک یا چند بُعد از زندگی بشر را در نظر نمی‌گیرد؛ بلکه با نگاهی کلی و جامع، سعی در پاسخ‌گویی به فطرت انسان‌ها دارد. در عین حال زمینه را برای بروز استعدادها و ایجاد تنوع در زندگی جوامع مختلف آزاد می‌گذارد. به تعبیر دیگر متون اسلامی، جمال صوری را فرع انگاشته، طراحی این جمال را به عهده ذوق و خرد انسان، در پهنه اعصار نهاده تا با رجوع به اصول، فرم را از معنا اخذ نماید [Bolkhari Ghahi, 2017]. محتوای متون مقدس مذهبی (آیات و روایات)، مبنای شکل‌گیری کلام و اندیشه صاحب‌نظران مسلمان گردیده است. در ایران، پیشرفت‌هایی در برخی زمینه‌ها صورت گرفته است، اما

می‌آیند. به علاوه، روندها و تحولات جدید همچون جهانی‌شدن و تسهیل روابط جهانی چالش‌های تازه‌ای را برای مدیریت شهری پدید آورده است.

رشد سریع جمعیت شهرنشین جهان از یک سو و نارسایی مدیریت شهری در پاسخ‌گویی به نیاز شهروندان از سوی دیگر، موجب از هم گسیختگی نظام کالبدی و فضایی شهرها و در نتیجه، نظام توزیع نابرابر مراکز خدماتی و کاهش عدالت فضایی شهری شده است. حکمروایی خوب شهری در صدد است بتواند با توزیع بهینه و مناسب خدمات شهری در سطح ناحیه، محله و شهری موجب شود شهروندان با کمترین شکاف، حقوق خود را دریافت نمایند و استفاده صحیح از خدمات شهری به شکل مطلوب فراهم باشد [Rajabi & Khastoo, 2019]. برآیند حاصل از شرح روابط حکمروایی شهری و اصول دین اسلام در این مطالعه در قالب شکل زیر به تصویر کشیده شده است (شکل ۱).

ایران متعادل نیست و علی‌رغم دگرگونی‌ها در نظام شهری ایران، سیمای اسکان و روند توزیعی آن نیز بیش از پیش به سوی عدم تعادل و نابسامانی گرایش یافته و تحول خواهد یافت. چنانچه توزیع خدمات و امکانات شهری بر اساس معیارهای صحیح و اصولی نباشد، خدمات‌رسانی به‌راحتی انجام نگرفته و خدمات مورد نیاز شهروندان به صورت متعادل در سطح شهر توزیع نمی‌گردد، در این حالت ممکن است عدم تعادل‌هایی بین پراکنش جمعیت و فضاهای خدماتی مورد نیاز مشاهده گردد [Malekshahi & Vakili, 2017].

کمبود مسکن و گسترش اسکان غیررسمی، گسترش بخش غیررسمی اقتصاد و به تبع آن افزایش نابرابری‌های اجتماعی، کیفیت پایین خدمات شهری، دسترسی محدود اقشار فقیر به تاسیسات شهر، پایین‌بودن سطح بهداشت، ایمنی و امنیت شهرها و افزایش انحرافات اجتماعی، بخشی از این مشکلات به شمار

شکل ۱) مدل مفهومی پژوهش

نتیجه‌گیری

تلاش این مقاله بر این بوده که به فهم عمیق‌تری از ارتباط بین حکمروایی شهری و اصول دین اسلام کمک کند و به بهبود قابل توجهی در حوزه حکمروایی شهری با تاکید بر اصول اسلامی دست یابد. در این مقاله، یک چارچوب تحلیلی برای شاخص‌های حکمروایی شهری بر اساس اصول دین اسلام ارائه شد. این چارچوب تحلیلی شامل مولفه‌های مختلفی از جمله توحید، نبوت، معاد، عدل و امامت است که به مدیران شهری و سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا سیاست‌ها و برنامه‌های خود را بر اساس اصول دین اسلام و در راستای حکمروایی شهری متعالی بهبود بخشند.

وحدت و یکپارچگی در مدیریت و حکمروایی شهری در بسیاری از شهرهای ایران با مشکلات ناهماهنگی و تداخل مسئولیت‌ها و اختیارات سازمان‌های دولتی روبه‌رو است (اصل توحید). هدفمندسازی فعالیت‌های شهری، مشارکت شهروندان و استفاده از اندیشمندان برای هدایت و ساخت شهر آرمانی با آرامش و کمال را ترویج می‌کند که در ایران، تحقق کامل این هدف هنوز چالش‌هایی دارد (اصل نبوت). مطالعات نشان می‌دهند که شهرهای مذهبی با محیط‌هایی با تأثیرات مذهبی قوی، می‌توانند تأثیرگذار بر حکمروایی و توسعه اقتصادی و اجتماعی شهر باشند. مدیریت شهری نیز در این شهرها ممکن است تحت تأثیر مذهب قرار گیرد (اصل معاد). نابرابری در دسترسی شهروندان به خدمات و امکانات شهری، عدم تساوی در امکانات ورزشی و خدمات رفاهی در مناطق مختلف شهرهای ایران قابل مشاهده است. تقسیم عادلانه خدمات می‌تواند تفاوت‌ها را کاهش داده و آرامش روحی و معنوی شهروندان را بهبود بخشد. بهبود وضعیت توزیع امکانات شهری نیاز به تلاش بیشتری دارد تا عدالت شهری ارتقا یابد (اصل عدل). مدیریت شهری با تکیه بر مردم‌سالاری دینی در ایران با چالش‌هایی مواجه است، از جمله تعارض ارزش‌های دینی و مدیریتی، نبود توافق در مورد تعریف مردم‌سالاری دینی، کمبود زیرساخت‌های لازم، نبود شفافیت در مدیریت و کمبود توجه به نیازهای شهروندان. برای پیاده‌سازی مردم‌سالاری دینی در مدیریت شهری، باید به این چالش‌ها پرداخته شود و راه‌حل‌های مناسبی ارائه شود. در این خصوص مشارکت مردم و شهروندمحوری در تصمیم‌گیری‌ها و نظارت بر مدیریت شهری نقش مهمی ایفا می‌کند (اصل امامت).

در حکمروایی شهری متعالی، اصول اسلامی در چارچوب قانونی و حقوقی، تشکیلات نهادی و مدیریتی تاکید می‌شود. طرح‌ها و برنامه‌ها نیز بر اساس اهداف دینی و بهبود کیفیت زندگی شهروندان تدوین می‌شوند. این حکمروایی به ارتقای عدالت اجتماعی، توازن منطقه‌ای، توسعه پایدار و توسعه فناوری و نوآوری تمرکز دارد. هدف آن ایجاد یک نظام عدالت‌مند، توسعه‌یافته و پایدار بر اساس ارزش‌های اسلامی است. ارتباط بین اصول دین اسلام با حکمروایی شهری و همچنین ارتباط بین اصول دین اسلام با عناصر مهم در شکل‌گیری حکمروایی شهری را به تصویر می‌کشد.

استفاده از این چارچوب می‌تواند به برنامه‌ریزی و مدیریت شهری بر

اساس اصول دینی کمک کند. بررسی مطالعات موردی و تحلیل گسترده‌تر می‌تواند به نتایج دقیق‌تری منجر شود. مطالعات بیشتر درباره ارتباط اصول اسلام و حکمروایی شهری و استفاده از شاخص‌های اسلامی برای ارزیابی می‌تواند به بهبود حکمروایی شهری کمک کند. توصیه می‌شود که این چارچوب در شهرها و مناطق مختلف به کار گرفته شود و سیاست‌ها و برنامه‌ها بر اساس اصول دین اسلام تدوین شوند.

تشکر و قدردانی: موردی برای گزارش وجود ندارد.

تأییدیه اخلاقی: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در دانشکده عمران معماری و هنر دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است.

سهم نویسندگان: محمد قندهاری (نویسنده اول)، پژوهشگر اصلی/نگارنده مقدمه (۳۵٪)، علیرضا عنذلیب (نویسنده دوم)، نگارنده بحث (۳۵٪)، زهرا سادات زرابادی (نویسنده سوم)، روش‌شناس (۳۰٪)

منابع مالی: این مقاله با هزینه شخصی انجام شده است.

منابع

- Ali I, Shah MV (2021). Integration of Islamic principles in the planning and designing of urban public spaces. Bannu University Research Journal in Islamic Studies. 8(1):28-36.
- Alipour Koohi P, Alikae S, Madahzad SM (2023). Formulating the conceptual framework of the "right to the city" theory by exploring Lefebvre's thoughts. Quarterly Journal of Intercultural Studies. 17(53):9-30. [Persian]
- Arif Kamal M, Warsi TR, Nasir O (2023). Islamic principles as a design framework for urban system: Environmental concern and sustainable development. Journal of Islamic Architecture. 7(4):699-712.
- Ayati H, Khodakarami F, Molee K, Afaghpour A (2016). Analyzing the effect of urban physical factors on religious tourism development (case study: Shiraz). Studies on Iranian Islamic City. 6(23):43-59. [Persian]
- Azami M, Asadie I, Haqjoo MR (2019). Conceptualizing justice and evaluating substantive justice in urban development plans: Explication of criteria and suggesting strategies. 7(4):215-245. [Persian]
- Barakpour N, Asadi I (2022). Areas of transition to integrated urban management in Iran, with emphasizing the duties, functions and competencies of the city council and municipality. Urban Economics and Planning. 3(2):70-81. [Persian]
- Biswas R, Jana A, Arya K, Ramamritham K (2019). A good-governance framework for urban management. Journal of Urban Management. 8(2):225-236.
- Bolkhari Ghehi H (2020). Concept of beauty and beautiful in Avesta and Pahlavi's texts. Journal of Fine Arts: Visual Arts. 25(2):5-12.
- Dadashpour H, Rostami F (2012). Investigation and analysis of urban public services distribution from the perspective of spatial equity: The case of Yasuj City. Journal of Geography and Regional Development. 9(1). [Persian]
- Feirahi D (2023). Political system and state in Islam. Tehran: SAMT Publications. [Persian]

An inter-country analysis approach. *Iranian Journal of Economic Research*. 25(84):115-142. [Persian]

- Pieterse M (2022). Corporate power, urban governance and urban law. *Cities*. 131:103893.

- Rahnamaee MT, Keshavarz M (2010). Examining the model of good governance and the role of the government in the management and administration of the affairs of cities in Iran. *Journal of Urban Economy Researches*. 1(1):23-55. [Persian]

- Rajabi M, Khastoo M (2019). Realization of good urban governance with emphasis on the concept of spatial and social justice (case example: Rasht city). *Urban Management*. 18(54):197-214. [Persian]

- Rotberg RI (2014). Good governance means performance and results. *Governance*. 27(3):511-518.

- Sadeghi AR, Bagherzadeh O (2019). Enhancement of environmental security in the religious cities through analysis and zoning of the assets attractiveness, case study: Mashhad, Iran. *Strategic Research of Social Problems*. 7(4):75-92. [Persian]

- Safarkhani F (2014). Designing an ideal Iranian-Islamic city with a social approach and looking at the utopia of Farabi and Mulla Sadra. *Proceedings of the 1st National Conference on Searching for Future City*. Tehran: Civilica. [Persian]

- Sharifian E, Pour Jafar MR, Taghvaei AA (2017). An analysis of "city" and "urbanization" concept according to Quran's perspective. *HOVIATESHAHR*. 11(1):53-66. [Persian]

- Sztompka P (2000). *Trust: A sociological theory* (Cambridge cultural social studies). Cambridge: Cambridge University Press.

- Teisman G, Van Buuren A, Gerrits LM (2009). *Managing complex governance systems*. London: Routledge.

- Vafadar M, Ahmari H, Rajaiepour M, Sarvari H (2018). The function of Tawheed in urban development. *Biannual Journal of Theology*. 4(7):73-92. [Persian]

- Yazdi M (2005). *Education of ideas*. Tehran: Islamic Propaganda Organization International Publishing Company. [Persian]

- Fukuyama F (2013). What is governance?. *Governance*. 26(3):347-368.

- Hajiani E, Rezayi A, Falahzadeh M (2012). Social confidence in urban management and the factors affecting it. *Quarterly of Social and Research in Iran*. 1(2):55-90. [Persian]

- Hoch CJ, Dalton LC, So FS (2000). *The practice of local government planning*. 3rd edition. Washington, D.C.: Intl City County Management Assn.

- Kaufmann D, Kraay A, Mastruzzi M (2011). The worldwide governance indicators: Methodology and analytical issues. *Hague Journal on the Rule of Law*. 3(2):220-246.

- Khatam S, Ahmadi SA, Vasegh M, Veicy H (2021). A study of urban governance with a focus on Islamic political thoughts. *Proceedings of the 1st National Conference on Islamic Governance*. Tehran: Governance School of Shahid Beheshti. [Persian]

- Khatibi Kooshkak M (2007). *Shia culture*. Qom: ZAMZAM-E-HEDAYAT. [Persian]

- Leftwich A (1993). Governance, democracy and development in the Third World. *Third World Quarterly*. 14(3):605-624.

- Malekshahi Gh, Vakili S (2017). Investigation of public services distribution based on social justice (case study: Saqqez City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*. 7(25):147-170. [Persian]

- Malekshahi M, Keshishian Sirki G, Hasanifar A (2021). Investigating the impact of political development on good governance based on the statement of the second step of the Islamic revolution. *Journal of Political and International Researches*. 12(46):135-160. [Persian]

- Mankdim AA (2001). *Explanation of the five principles*. Beirut: Revival of Arabic Heritage. [Arabic]

- Mohammadi Kh, Naderi M (2018). The nature and pillars of the Islamic state in the view of Hazrat Ayatollah Khamenei. *The Islamic Revolution Approach*. 12(42):61-88. [Persian]

- Pakravan B (2020). The effect of good governance indices on the index of global economic competitiveness: